1.3. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІГРАФА

ПРОЕКТ «ПРОРОК/СНД»: ПОЛІГРАФОЛОГ ДРУГ ЧИ ВОРОГ? ОБЛІК ТА МАНІПУЛЮВАННЯ ПОЛІГРАФОЛОГАМИ СПЕЦСЛУЖБАМИ РІЗНИХ КРАЇН - БОЙОВА ФАНТАСТИКА В РЕАЛЬНИХ УМОВАХ УКРАЇНИ[1]

Анотація. Публікація має характер аналітичного попередження для професійної спільноти поліграфологів України в умовах війни. За бібліографічним описом її автор – О. А. Назаров, на сайті матеріал подано від імені редакції журналу. Назву запозичено з мережевої книги О. Чернишова «Еспер: Проект Пророк» у жанрі бойової фантастики, що вийшла в рф; книга слугує лише образною відправною точкою. Редакція повідомляє про отриману нею інформацію щодо існування на пострадянському просторі проєкту спецслужб під умовною назвою «ПРОРОК/СНД», який міг бути започаткований у 2013–2014 роках для обліку висококваліфікованих фахівців з психофізіологічних досліджень із застосуванням поліграфа та їх подальшого, як правило «легендованого», залучення. Описано критерії відбору, які приписують проєкту (професіоналізм, можливість співпраці, керованість, біографічні дані, психологічний портрет), а також методи тривалого спостереження й тиску: створення фінансових труднощів, перешкоди в роботі в державних органах, руйнування родинних зв'язків, провокації, перетворення фахівця на «сплячого агента». Окремо проаналізовано технологію «замовних» негативних публікацій про поліграфологів: поєднання даних з відкритих реєстрів із чутками, поверхове вивчення біографії, «чіпка» назва й фотографія, розрахунок на емоції читача, звинувачення в хабарництві без конкретних фактів. Автор застерігає, що відкриті реєстри поліграфологів в Україні полегшують збір відомостей про фахівців, і протиставляє їм практику США, де загальні реєстри персональних даних поліграфологів закриті. Сформульовано чотири риси «обробки» поліграфолога: усунення від діяльності, сумнів у результатах роботи, розбалансування психіки, знецінення в публічному просторі. Контекст створюють оприлюднена 14 лютого 2023 року інформація Головного управління розвідки Міноборони України про російську шпигунську мережу в Європі та повідомлення правоохоронних органів 2022–2023 років про підозри у державній зраді, виправдовуванні збройної агресії рф, одержанні неправомірної вигоди й заволодінні коштами, з нагадуванням про презумпцію невинуватості (ст. 62 Конституції України). Довідково згадано запровадження професії «Поліграфолог» (25.10.2021) і предмет опитування на поліграфі за наказом Мін'юсту від 27.07.2015 № 1350/5. Матеріал закликає фахівців до єдності та обміну інформацією про порушення їхніх прав.

Ключові слова: поліграфолог, психофізіологічні дослідження із застосуванням поліграфа, спецслужби, вербування, маніпулювання, інформаційний вплив, замовні публікації, знецінення особистості, професійна безпека, реєстри фахівців, війна в Україні.

The 'PROPHET/CIS' Project: Is the Polygraph Examiner a Friend or a Foe? Registration and Manipulation of Polygraph Examiners by Intelligence Services of Various Countries as Combat Fiction in Ukraine's Real Conditions

Abstract. This paper, published on behalf of the editorial board (the bibliographic record names Nazarov O. A. as its author), is framed as a warning to Ukrainian polygraph examiners working

in wartime. Its title borrows from O. Chernyshov's online combat fiction novel 'Esper: Project Prophet', published in russia, which serves only as a figurative starting point. The editors report information they received about an intelligence-service project code-named 'PROPHET/CIS', allegedly launched in 2013–2014 to register highly qualified specialists in psychophysiological examination using a polygraph and to engage them covertly when needed. The paper describes the selection criteria attributed to the project (professional skill, willingness to cooperate, controllability, biographical data, psychological profile) and the methods of long-term observation and pressure: financial hardship, obstacles to employment in state bodies, destruction of family ties, provocations and the cultivation of sleeper agents. Particular attention is paid to commissioned smear articles that mix data from open registers with gossip, a superficial biography, catchy headlines and photographs, and unsupported bribery allegations aimed at the reader's emotions. The author warns that open registers of Ukrainian examiners make information gathering easier, contrasting them with the closed registers used in the United States, and identifies four aims of such pressure: removing the examiner from practice, discrediting results, destabilising the person and devaluing him or her publicly. Context comes from a February 2023 statement by Ukraine's Defence Intelligence on russian espionage networks in Europe and from law-enforcement reports of 2022–2023, with a reminder of the presumption of innocence. The paper calls for professional solidarity and information sharing.

Keywords: polygraph examiner, psychophysiological examination using a polygraph, intelligence services, recruitment, manipulation, information influence, smear campaigns, professional security, registers of specialists, war in Ukraine.

Вперше оприлюднено: *сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», .*

Повний текст

Бібліографічний опис до книги: Чернышов Александр Эспер: Проект Пророк: боевая фантастика, - М., Самиздат, сетевая литература, 2013-2015. (книга писалася автором главами та викладалася в Інтернеті у разі готовності глави) - URL (не повний варіант книги): http://samlib.ru/c/chernyshow_a/proektprorok.shtml Для підвищення надійності зберігання наведеної роботи в мережі Інтернет на випадок її знищення або втрати та можливості безперешкодного ознайомлення з оригінальним текстом в будь-який час, наводиться резервний URL-доступ забезпечений online-журналом (не повний варіант книги): https://drive.google.com/file/d/1w86WaJUxWFB3l1cWx-5EanssBj00fREX/view Повний варіант книги у форматі Fb2 (оригінальна сторінка автора). - URL: https://author.today/work/91365 Резервний URL-доступ забезпечений online-журналом (повний варіант книги у форматі Fb2): https://drive.google.com/file/d/14EosCd1vZvVoOIpfNwH4fr-g4qKYEoP4/view

Анотація до книги: Молоді хлопці, які виявили надлюдські здібності, опиняються в спецпідрозділі нового покоління саме тоді, коли починається нова війна між космічними імперіями. Виконуючи завдання, яке має запобігти нападу Торіанської Військової Імперії на Федерацію Людини, вони опиняються в самому центрі величезної м'ясорубки. Намагаючись довести свою місію до кінця, друзі розуміють, що обидві сторони конфлікту – лише жертви, а найстрашніше ще попереду.

Бібліографічний опис до статті: Назаров О.А. Проект «ПРОРОК/СНД»: поліграфолог друг чи ворог? Облік та маніпулювання поліграфологами спецслужбами різних країн - бойова фантастика в реальних умовах України / О.А. Назаров. Судово-психологічна екс-

пертиза. Застосування поліграфа та спеціальних знань в юридичній практиці: Електронний журнал / [редкол.: Назаров О. А. (голов. ред.) та ін.]. К., 2023. № 5 (22). Дата публікації: 12.02.2023. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/8241-proekt-prorok-snd-poligrafolog-drug-chi-vorog-oblik-ta-manipulyuvannya-poligrafologami-spetssluzhbami-riznikh-krajin-bojova-fantastika-v-realnikh-umovakh (дата звернення: 12.02.2023).

За інформацією Головного управління розвідки Міністерства оборони України, яку служба оприлюднила 14 лютого 2023 року, в країнах Європи продовжує активно діяти російська шпигунська мережа. Про це представник воєнної розвідки України Андрій Черняк розповів під час інтерв'ю грецькому виданню "Iefimerida". «Одна з основних цілей росіян – вплинути на окремих авторитетних людей в європейських країнах, а також на громадську думку. Тому росіяни багато вкладають у роботу зі ЗМІ. Це і їхні відкриті пропагандистські рупори такі як "Russia Today", так й інші більш приховані способи впливу. **Існують випадки, коли завербовані росіянами журналісти іноземних ЗМІ йдуть на роботу з єдиним завданням, – це поговорити зі своїми колегами, щоб вплинути на їхню думку на користь росії**», – розповів Андрій Черняк... **«росію цікавить вся Європа як «зона впливу».** Якщо вона підкорить Україну, то не зупиниться на цьому. Вона піде далі. І ми знаємо, що путін мав такі плани перед вторгненням в Україну. Можливо, вони не змінилися й зараз», – зазначив представник воєнної розвідки України.

Редакцією журналу отримана інформація щодо існування на просторі СНД проекту спецслужб щодо обліку та маніпулювання поліграфологами під умовною назвою «ПРОРОК/СНД». Бажання надавати різним планам назву пішла в наші спецслужби зі Сполучених Штатів Америки де є традицією всьому давати імена від ураганів до проектів. У вказаному проекті багато що виглядає як бойова фатастика в реальних умовах. Даний проект міг бути заснований в 2013-2014 роках на передодні військових дій на сході України та військового захоплення рф Криму.

Особи зі списку проект «ПРОРОК/СНД» відпрацьовувались за декількома параметрами:

- професіоналізм,

- можливість співпраці,

- керованість,

- автобіографічні дані,

- психологічний портрет щодо кожного хто включався до обліку.

Мета проекту «ПРОРОК/СНД» - облік фахівців, які володіють **високим рівнем** професійних знань в галузі проведення психофізіологічних досліджень із застосуванням поліграфа для отримання досить точних даних щодо причетності тої або іншої особи до певних дій та залучення таких фахівців в ситуаціях потреби з боку представника спецслужби як правило "легендовано" і дуже рідко відкрито з розголошенням мети. Такий облік ведеться і в інших країнах, наприклад в Ізраїлі, де може бути пов'язаний з вирішенням питання щодо надання дозволу на зброю, а саме, кому можливо мати зброю, а кому ні, також в рф тощо.

З урахуванням часу створення проекту в Україні, до його складання могли мати відношення агенти фсб рф, оскільки проект «ПРОРОК/СНД» передбачав виявлення високо професійних поліграфологів, з яких певна кількість складалась саме з фахівців рф (центрального регіону рф) та вирішувались питання взаємозамінності та взаємозв'язку між фахівцями. Окремим особам проставлялась позначка - "Профі".

Над проектом працювала група до 10 чоловік, кожний член групи виконував багатозадачні дії. **Основними методами, які застосовувались до поліграфологів були:**

- метод тривалого спостереження і порівняння,

- історична оцінка життя людини.

Психологічними складовими впливу на поліграфолога був вплив на його емоційний стан, оскільки у більшості ефективна діяльність на 100% залежить від стану особистості фахівця. Самий великий бюджет для зміни життя поліграфолога в негативний бік, передбачав виділення грошових коштів до 15 тисяч доларів США і був застосований в 2018 році під час конкурсу при формуванні молодого українського правоохоронного органу для подальшого спостереження за роботою його співробітників.

Найбільшу складність у спостереженні викликали поліграфологи, які мають велику варіативність в поведінці. Для фахівців створювали умови в яких відбувалась "гра на нервах". До деяких вчинялись дії щодо не допуску їх до роботи в системі державних органів, оскільки це створювало перешкоди для залучення цих фахівців в подальшому у разі потреби за певними легендами до здійснення тестувань на поліграфі в інших ситуаціях.

Один з методів впливу на поліграфолога полягав у руйнуванні його родини, створення відчуття відсутності надійного тилу. Без родини людина мислить інакше, інакше кажучи - "розділяй і володарюй"... Цінність поліграфологів, які включалися в проект «ПРОРОК/СНД» полягала в наявності у фахівців розвинутих розумових здійбнос-

тей та інтуїції, якість професійної підготовки. В рамках цієї програми, поліграфологів активно залучають і зараз. Питання лише полягає в тому хто це робить, оскільки цікавість до українських фахівців проявляють в тому числі і агенти рф в Україні.

Прикладом уваги певних спецслужб до фахівця є поява негативних статей щодо репутації поліграфолога. Статті проти **"ідіотів фахівців"** не пишуть, тому що ніхто не витрачатиме час та ресурси на справи та осіб, які не заслуговують на уваги. Стиль викладу негативних статей щодо поліграфологів має назву «з лавочки», без посилань на конкретні негативні документи, здебільшого все будується на думках. Спрямованість завжди з керована на емоції читача, а не факти. До цієї роботи також залучаються "писаки", "літературні стилісти", які розставляли потрібні акценти для читача в таких "замовних" роботах.

Технологія складання "негативної" статті щодо поліграфолога наступна, в текст статті включаються:

- дані з відкритих реєстрів для правдивого сприйняття головних негативних тез статті, які не мають підтвердження,

- інформація з плітків, з негативним акцентом,

- результати можливої розмови з колегами, рідними, близькими людьми по типу випадковості як "на лавочці" щодо недоліків фахівця,

- вивчення біографії фахівця, але поверхнево,

- проста назва статті, але так щоб "чіпляла" будь-кого і привертала увагу,

- фото про фахівця особисте або робоче чи символічне для візуального ефекту, щоб будь-хто дочитав статтю до останньої крапки.

З цієї точки зору цікавий аналіз негативний статей, який був опублікований на території України за останні наприклад 10 років на предмет їх об'єктивності та правдивості щодо українських фахівців ...

На фахівців, які включаються в проект робляться "ставки", особливо на "молодих" та перспективних. Головною відзнакою всіх повинен бути професіоналізм особи в галузі проведення психофізіологічних досліджень із застосуванням поліграфа. Відбір фахівців до проекту був доволі суворий, оскільки ця сфера діяльності специфічна, так як "замовник" хоче знати правду, тобто мається на увазі точність дослідження, яке зможе провести поліграфолог та від якого залежить доля тестованої особи. Зрозуміло, що залучення поліграфолога це крок, коли іншим шляхом отримати потрібну інформацію не можливо або не раціонально чи дуже ресурсно затратно.

Більшість поліграфологів в країні перебувають під певним наглядом. В проекті зазначається прізвище, ім'я по батькові фахівця, місто його роботи та контактні данні для можливого зв'язку. Здебільшого в Україні самі поліграфологи почали створювати щодо себе різні відкриті реєстри, що є доволі зручно для збору певної інформації про фахівців з боку спецслужб. Наприклад в США, з метою підвищення заходів безпеки щодо поліграфологів загальні реєстри щодо їх персональних даних є закритими (для внутрішнього користування організації). Американський поліграфолог сам вирішує питання розголошення щодо себе певної інформації для пошуку клієнтів, реклами тощо. Причи-

ною такої обережності стало скоєння насильницьких злочинів стосовно певних фахівців невідомими особами, які траплялися в 2000 роках.

Найбільшу складність для спостереження та впливу має фахівець, який працює в "державній системі" через потребу в його переміщенні та вирішення кадрових питань: переведення, звільнення, посади ... Якщо людина "вільна", тобто працює лише "на себе", поза "системою", то вона лише вважає себе такою, а у представників спецслужби "розв'язані руки" якщо професійний поліграфолог не перебуває на державній посаді.

Існує випадок, створення певної громадської організації поліграфологів в Україні штучно з основним напрямом її діяльності відмивання грошей від кількох джерел через її членів. "Контора" створена під конкретні завдання і їх діяльність не ґрунтується на суворому дотриманні законодавства або міжнародних стандартів, вони "вільні художники ...." з жорстким адміністративним контролем для "придавлювання" членів, які не виконують вказівок керівництва або виключення "неугідних" осіб.

Наявність таланту, глибинних знань, високий інтелект високо цінуються у професійних поліграфологів, особливо під час війни. Одним із особливостей роботи агентів спецслужб є намагання "заморозити" поліграфолога, вибити його з "системи", з родини, "підвісити" є такий термін, в тому числі за потреби зробити "невиїзним". Відносно фахівця можливі провокації. З таких фахівців, без їх відома роблять - «сплячих агентів». **Поліграфолога "відсилають"/звільняють з "системи", позбавляють родинного ґрунту, а потім у слушний час "тупо" вивозять (створюють умови для зміни життя) туди, куди треба для подальшого залучення для виконання завдань. А далі - ну, кому знадобиться, той і забере...** В проект включена також певна кількість психологів/поліграфологів з правоохоронних органів для тривалого нагляду.

Починаючи з 2014 року можливий вплив агентів рф на поліграфологів був великий, тоді ще вирішувалося питання залишення певної монополії щодо проведення особливо складних досліджень за якимось з "силових" органів України. Давні були часи, "темні" .... Поліграфологам могли створюватися умови фінансових труднощів, оскільки простіше керувати тими, хто "не жирує". Відпускання у "вільне плавання" фахівця перебувало під контролем, оскільки з фінансово забезпеченим фахівцем співпрацювати найваще.

Постійно треба пам'ятати: з родиною, будь яка людина, в тому числі поліграфолог, може досягнути значно більшого, ніж без неї. Найбільшу увагу завжди привертають люди, які мають психотип "сімейний", які без родини = хаос. Вплив задля розлучення з дружиною, дітьми був спрямований на вибиття з під ніг ґрунту. Таким чином, щоб "золоті мізки" фахівця залишилися без родинної підтримки, а сам фахівець був розбалансований. **Деякі родини поліграфологів/психологів могли розвалюватися штучно.**

Основні риси обробляння поліграфолога це:

1) намагання усунути професіонала від діяльності,

2) поставити під сумнів його результати роботи,

3) розбалансувати психіку особи,

4) знецінити особистість в публічному просторі.

Спецслужбам байдуже на особисті моменти - головне продуктивність поліграфолога в майбутньому коли він буде керованим, "слухняним". **Більшу увагу та вагу мають поліграфологи, яких знають за кордоном** та які мають можливості на міжнародному рівні, оскільки їх "мізки" мають цінність ... Професійного фахівця оцінюють з точки зору його потенціалу, а саме так званого "коефіцієнту потенціалу на майбутнє" ...

Найпоширенішим підходом обливання "брудом" поліграфологів в країні є тема звинувачення у хабарництві без вказування конкретних фактів, оскільки з хабарниками бореться велика кількість правоохронних органів з різним ступенем успішності і кінцевий результат всім буває далеко не відомий. В таких злочинах розгледіти справжню непричетність поліграфолога до злочину доволі важко, так як психологічно суспільство схильно більше довіряти негативній інформації щодо людини - це психологічний прийом знецінення особистості в публічному просторі ...

ПІДСУМОК. Матеріал статті спрямований на руйнування різних методів маніпуляцій професійними фахівцями поліграфологами в Україні та привернення уваги професійної спільноти до важливості діяльності фахівців, які працюють на поліграфі в умовах війни. Крім того, існує потреба в єдності та обміні інформацією щодо порушення прав поліграфологів та штучно створених різних провокацій, в тому числі виявлення фахівців, які можуть виконувати завдання в інтересах рф в Україні та мають доступ до різного ступеня обмеженої інформації. З урахуванням, останнім часом оголошень щодо проведення різної кількості обшуків та затримань високопосадовців у різних відомствах за скоєння посадових злочинів це може бути доволі актуально. **Слава Україні!**

У якості повідомлення, 17 січня 2023 року за даними Служби безпеки України, Офісу Генерального прокурора, Головне управління внутрішньої безпеки СБУ спільно з ДБР викрили на антиукраїнській діяльності **керівницю відділу Українського науково-дослідного інституту спеціальної техніки та судових експертиз СБУ**, якій було повідомлено про підозру у виправдовуванні та визнанні правомірною збройної агресії рф проти України (ч. 3 ст. 436-2 КК України, а саме виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії російської федерації проти України, глорифікація її учасників, вчинене службовою особою). Підозрювана повторювала «псевдоісторичні» тези російської пропаганди, намагаючись представити збройну агресію рф проти України, розпочату у 2014 році, як внутрішній громадянський конфлікт. Глоріфікувала учасників та організаторів цієї агресії та закликала до капітуляції перед ворогом.

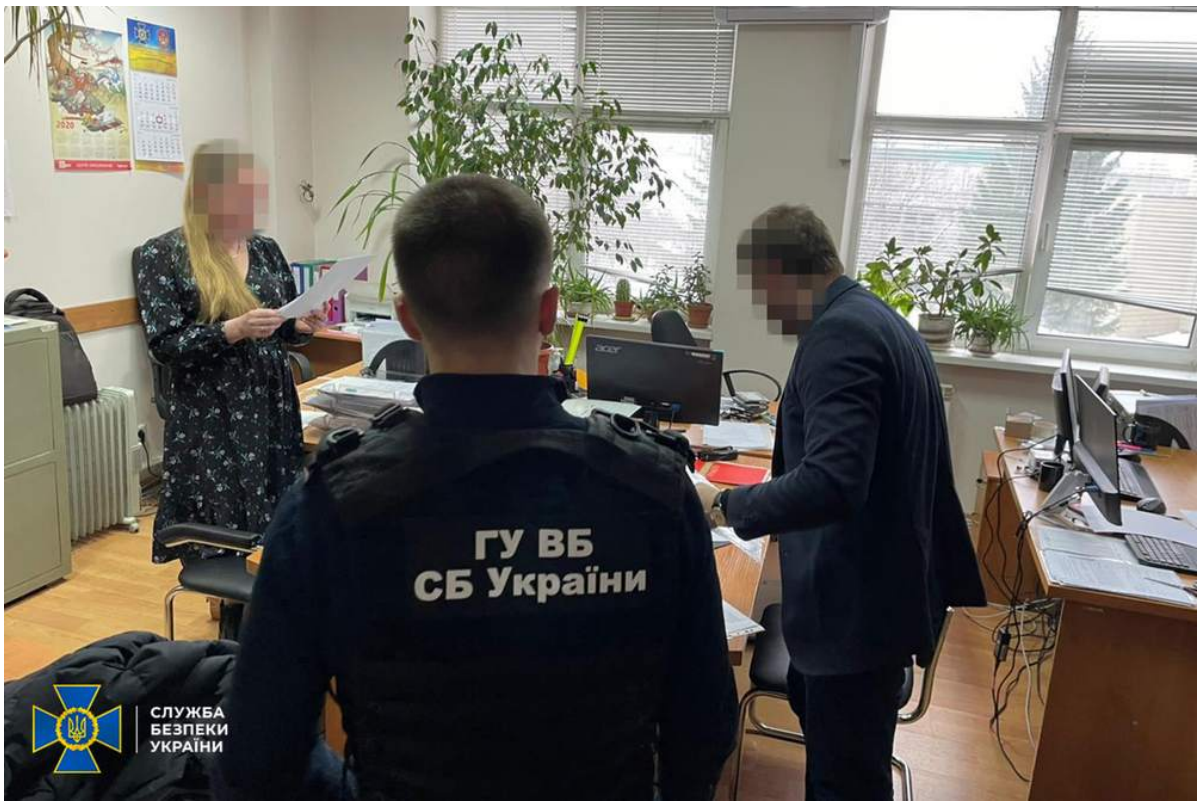

03 лютого 2023 року за процесуального керівництва Київської міської прокуратури викрито та **повідомлено про підозру заступнику голови центральної військово-лікарської комісії Медичних сил Збройних Сил України** за фактом одержання неправомірної вигоди (ч. 3 ст. 368 КК України). За даними слідства, підозрюваний за 5000 доларів США запропонував призовнику сприяння у виготовленні медичних та військових документів. Вони мали стати підставою для складання висновку комісії про його непридатність до військової служби за станом здоров'я. Він би також отримав право вільно перетинати державний кордон України.

06 лютого 2023 року за процесуального керівництва Спеціалізованої прокуратури у військовій та оборонній сфері Західного регіону **повідомлено про підозру посадовцю однієї з військових частини Збройних сил України за фактом державної зради** (ч. 2 ст. 111 КК України). За даними слідства, підозрюваний збирав на користь спецслужб рф таємні відомості Сил оборони України щодо планів ведення бойових дій, підготовки стратегічних та оперативно-тактичних рішень, детальних напрямків наступальної операції, результатів розвідки, пересувань військової техніки тощо. Ця інформація допомагала росіянам протидіяти українським військовим на одній із ділянок фронту. За місцем тимчасового проживання офіцера виявлено засоби зв'язку та комп'ютерну техніку, яку він використовував для спілкування із кремлівськими кураторами.

03 лютого 2023 року за процесуального керівництва прокурорів Офісу Генерального прокурора викрито та **повідомлено про підозру раднику заступника Міністра оборони України (на громадських засадах)** у заволодінні коштами в особливо великих розмірах (ч. 5 ст. 191 КК України). За даними слідства, радник у змові з директором товариства заволоділи коштами, отриманими за договорами поставки товарів військового призначення для потреб Збройних Сил України. Ці кошти були виділені Міністерством оборони України. Такими діями державі завдано понад 1,7 млрд грн збитків.

02 вересня 2022 року за даними Служби безпеки України було **оголошено підозру за ст. 111 Кримінального кодексу України (державна зрада) жінці, 31-річній жительці Дніпропетровської області, яка перебуваючи у шлюбі з військовослужбовцем ЗСУ** і маючи від нього сина, у травні 2022 року розпочала працювати на російські спецслужби. Чоловік утримував родину перебуваючи на східному фронті. Слідство встановило, що зловмисниця випитувала інформацію про розташування частини свого чоловіка та інших військових угруповань на позиціях. Отримані дані жінка передавала рашистам через месенджери, ворог їх використовував для артилерійських, мінометних та авіаударів. "Її контактною особою був військовослужбовець рф, який пообіцяв їй російське громадянство та високий рівень життя, якби загарбникам вдалося захопити регіон", - інформують в СБУ.

Примітка. Відповідно до ст. 62 Конституції України особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду.

Довідково, в Україні 25 жовтня 2021 року уведена професія «Поліграфолог» змінами № 10 до Національного класифікатора професій ДК 003:2010 та затверджена кваліфікаційна характеристика професії «Поліграфолог», яка набула чинності з дати затвердження Зміни № 10 до Класифікатора професій, а саме 25 жовтня 2021 року згідно наказу Мінекономіки України від 25.10.2021 № 810-21 «Про затвердження Зміни №10 до Національного класифікатора ДК 003:2010». В Класифікаторі професій - професія поліграфолог включена в Підклас КП 2490 «Професіонали, що не входять в інші класифікаційні угруповання».

Відповідно до наказу Міністерства юстиції України № 1350/5 від 27.07.2015, предметом опитування із застосуванням спеціального технічного засобу - комп'ютерного поліграфа є отримання орієнтувальної інформації щодо:

- ступеня ймовірності повідомленої опитуваною особою інформації;

- повноти наданої опитуваною особою інформації;

- джерела отриманої опитуваною особою інформації;

- уявлень опитуваної особи про певну подію;

- іншої орієнтувальної інформації, необхідної для конструювання версій розслідування певних подій.

Такі опитування можуть проводитись тільки за наявності письмової згоди особи, яка проходитиме опитування.

References

1. Proekt "PROROK/SND": polihrafoloh druh chy voroh? Oblik ta manipuliuvannia polihrafolohamy spetssluzhbamy riznykh krain - boiova fantastyka v realnykh umovakh Ukrainy [The 'PROPHET/CIS' Project: Is the Polygraph Examiner a Friend or a Foe? Registration and Manipulation of Polygraph Examiners by Intelligence Services of Various Countries as Combat Fiction in Ukraine's Real Conditions]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2023. Vol. 8, No. 5 (47). URL: https://expertize-journal.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=8241 (onovlena versiia vid 05.06.2025). [in Ukrainian].